

Nr 5.

Av herr **Lundell**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 2, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1940 m. m.

Genom Kungl. Maj:ts proposition nr 2 har till innevarande urtima riksdag framlagts förslag om krigskonjunkturskatt. Orsaken till att ifrågavarande förslag framlagts är tydligen att Kungl. Maj:t vid inventerande av olika möjligheter att skattevägen insamla medel till de ökade statsutgifterna funnit att under världskriget åren 1915—1919 mycket stora belopp inflöto genom krigskonjunkturskatt och att denna skatteform därför även i nuvarande läge borde komma till användning. Dessutom torde väl bakom framförandet av denna skatteform, nu liksom då, ligga någon viss folkpsykologisk uppfattning, att den person, fysisk eller juridisk, som i krigstid, även där landet självt ej är invecklat i krig, ökar sin inkomst och/eller sin förmögenhet, vore moraliskt mindervärdig mot bakgrunden av att så många andra få sina inkomstmöjligheter och sin levnadsstandard mer eller mindre hårt beskurna.

Det allmänna beskattningsläget är emellertid f. n. ett helt annat än under förra världskriget. Då uttogs en inkomst- och förmögenhetsskatt av skäligen begränsad höjd, under det att nuvarande statliga inkomst- och förmögenhetsskatten, som enligt beslut av årets lagtima riksdag skall uttagas med 150 % för fysiska personer, tillsammans med av samma riksdag beslutade värnsskatt sammanräknade ge en mycket starkt progressiv skiktsskala av följande utseende

Skikt av beskattningsbar inkomst	Skatt i % av inom skiktet fallande inkomst	Skikt av beskattningsbar inkomst	Skatt i % av inom skiktet fallande inkomst
0— 3,000	11.75	25,000— 35,000	35.75
3,000— 6,000	13.75	35,000— 40,000	37.75
6,000— 8,000	16.25	40,000— 50,000	41.75
8,000— 9,000	18.25	50,000— 60,000	43.75
9,000—10,000	19.75	60,000—100,000	47.75
10,000—12,000	21.75	100,000—200,000	54.25
12,000—15,000	23.75	200,000—	60.75
15,000—25,000	29.75		

Härtill kommer sedan såsom ett ytterligare tillägg den särskilda skatten å förmögenhet, vilken till yttermera visso i vissa lägen verkar som en starkt progressiv inkomstskatt. — Det är tydligt att en sådan skiktsskala utan vidare innebär en fullt tillräcklig och mer än tillräcklig automatiskt verkande merinkomstskatt i vad avser fysiska personer. Taga vi i betraktande att kom-

munalskatt, landstingsskatt och vägskatt i nuvarande läge tillsammanantagna motsvara i genomsnitt c:a 14 % av den beskattningsbara inkomsten (varvid vi bortse från vissa städer som särskilt gynnsats genom starkare anhopning av skattekronor), så finna vi att redan vid en jämförelseinkomst av 10,000 kr. beskattas däröver liggande merinkomst efter lägst 35.75 %. För högre liggande jämförelseinkomster erhålles:

jämförelseinkomst för helt beskattningsår	merinkomst- skatt lägst %
25,000	49.75
50,000	57.75
100,000	68.25
200,000	74.75

Till sådana skattesatser för merinkomst nådde man ej upp i vad avser fysiska personer under förra världskriget, även med inräknande av den krigskonjunkturskatt som då infördes och successivt skärptes. Skatterna av kommunal natur voro då vida lägre, inkomst- och förmögenhetsskatten ej att jämföra med den nuvarande, och krigskonjunkturskatten uttogs i sitt mest skärpta stadium med 40 %, och detta först vid en merinkomst å minst 2 miljoner kr.

I ett sådant läge bör det vara fullt klart att en särskild krigskonjunkturskatt icke erfordras eller kan anses motiverad. Läget är i stället säkerligen det, att man med redan förut pålagda skatter betydligt överskridit den gräns, där beskattningen verkar återhållande och förkvävande på företagsamheten och därmed minskar nationalinkomsten betydligt under vad den annars skulle kunna vara.

Vi kunna väl troligen ytterligare något stegra statsinkomsterna genom ökad direkt beskattning, men vad blir nyttan för folkhushållet, om nationalinkomsten vecka för vecka blir lägre än den annars skulle ha kunnat bli genom att flera personer än annars bli utan sysselsättning eller utan sådan sysselsättning som stegrar folkets levnadsstandard? Vi kunna mycket väl genom stegrad direkt beskattning komma därefter att nationalinkomsten icke endast upphör att stiga utan direkt faller. Nationalinkomsten tänkes då givetvis uppmätt vid ett fast penningvärde.

Man kommer här in i en kapplöpning mellan sociala utgifter och statsinkomster av föga uppbygglig art. Genom stegrad beskattning stegras arbetslösheten, och därigenom stegras sedan statsutgifterna för bekämpande av arbetslösheten och alla dess följdverkningar. Det är tydligt att den som här trampar på med den direkta beskattningen har utsikter, icke att hinna upp den andre löparen, men väl att trampa sönder produktionens grundvalar, vilka, hur man än vänder sig, till mycket stor del alltid blir intresset för den egna inkomsten.

Ifråga om juridiska personer finnes f. n. ingen progressiv inkomstskatt. Genom inkomst- och förmögenhetsskatten och värnsskatten tillsammans med skatterna av kommunal natur bli dock mervinsterna automatiskt beskattade

med $20 + 10 + 14 = 44\%$ i genomsnitt. Blir något av återstående 56% utdelat till delägarna i ett aktiebolag, så drabbas det av den redan beskrivna merinkomstskatten å fysiska personer. I sådant fall är någon särskild krigskonjunkturskatt ännu mindre påkallad än ifråga om rörelse som bedrevs direkt av fysisk person.

Blir å andra sidan intet av de efter beskattningen hos aktiebolaget kvarstående 56% av mervinsten utdelat till delägarna, så kan man knappast finna att krigskonjunkturskatt då heller är påkallad. Vad som intjänas till ett aktiebolag och stannar där, är antingen underlag för ökad och förbättrad produktion hos bolaget självt eller också hos det företag till vilket det utlånas. Det är till nytta för dem som därav få sysselsättning med produktionsapparaters utbyggnad och sedan få sysselsättning i den utökade produktionsapparaten. Det stegrar nationalinkomsten, men kan ej stegra ägarernas inkomst annat än via ökad utdelning eller ökad lön, vilka då båda bli hårt beskattade. Om sådan fonderad merinkomst beskattas bort från bolaget och in till det allmänna, åstadkommer man närmast att vad som är eller kan bli underlag för stadigvarande sysselsättning för ett visst antal man (c:a 50 à 150 man pr miljon arbetande kapital) kommer att bli till engångsunderstöd för samma män men endast under ett à två år. Det är all anledning att antaga att ifrågavarande medel, det må vara fråga om små eller stora belopp, göra större nytta för folkhushållet, om de arbeta inom näringslivet, än om de indragas till statskassan.

Om medel absolut nödvändigt behövdes till statskassan för försvarets stärkande och behövdes just genom direkt beskattning, vilket ju icke överensstämmer med verkliga läget, ty andra utvägar finnas, skulle motionären dock kunna acceptera en krigskonjunkturskatt på enbart *juridiska personer*. Den skulle i så fall vara en allmän merinkomstskatt och taga högst 20% av den beskattningsbara merinkomsten utan degression eller progression. Reduktion av inkomst- och förmögenhetsskatten och värnskatten tänkes i sådant fall ej skola ske.

Vad nu angår det i prop. nr 2 framlagda skatteförslaget skola här nu, utöver vad ovan i allmänhet sagts om skillnaden i beskattningsläget nu och åren 1915—19, samt om den direkta beskattningens förkvävande av företagsamheten, framföras en del speciella anmärkningar. Dessförinnan anser jag mig dock böra uttala ett erkännande för den stora omsorg som är nedlagd för att denna gång undvika att beskattningen drabbar merinkomster, som endast äro skenbara och böra hänföras till ett instabilt penningvärde, även om samtidigt måste tillfogas, att författningsförslaget givetvis härigenom blivit omständligt och svårtillgängligt för skattedragaren.

Den första och viktigaste anmärkningen är att denna skatteförfattning, som på sätt ovan framhållits i allmänhet kommer att verka återhållande på all företagsamhet, alldeles särskilt kommer att avskräcka från allt nystartande av företag för »Ersatz»-produktion. Jämförelseinkomsten blir i sådana fall minimal; så gott som hela vinsten, om det blir någon, blir beskattningsbar merinkomst, och därav tager staten i det närmaste 70% . Även sedan

det meddelats att den supplementära författningen om nedsättning i den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten skall omformuleras till att gälla även värnskatten, blir den totala skattebelastningen prohibitivt hög. Den skulle bli bortåt $70 + 30 \cdot 0.3 + 14 = 93$ %. Jämförelseinkomsten eller 5 % å det insatta kapitalet erhåller ju kapitalägaren f. n. utan att påtaga sig några risker. Skall han då för att tjäna kr. 4,000, som f. ö. ej bli ograverade, plus 7 % av den ev. merinkomsten, påtaga sig risken av att förlora 10,000-tals och 100,000-tals kronor? Sådant göres endast av rent oförstånd eller av obekantskap med skattelagarna. Möjligtvis kan det göras av statsägda företag, varvid den ev. vinsten går från den ena fickan till den andra och den möjliga förlusten går ut över skattedragarna.

En annan viktig anmärkning, som träffar skattens tekniska konstruktion, är att om två personer ha samma merinkomst men olika jämförelseinkomst, så blir den som har den lägre jämförelseinkomsten hårdast beskattad av krigskonjunkturskatten. Alltså den rörelse som förut haft det dåligt skall beskattas hårdast just därför att den förut haft det dåligt. — Den automatiska progressiva merinkomstskatt som vi redan ha, som ovan framhållits, för fysiska personer i form av den sammanlagda verkan av förutvarande stats- och kommunalskatter, arbetar då, synes det, betydligt bättre, så till vida, att skattebeloppen dels växa progressivt med merinkomsten och dels utgå efter desto högre procent ju högre jämförelseinkomsten är.

Vidare måste mot den tekniska konstruktionen anmärkas att degressionen ifråga om skattesatserna enligt det föreliggande lagförslaget är för obetydlig. Skalans trappsteg äro dels för låga, och dels äro de beroende av jämförelseinkomsten, vilket knappast är lämpligt. Skatten kommer så snart det är fråga om verkligen betydande krigskonjunkturvinster att verka som en proportionell 70 % skatt i sin ena del och i sin andra del som en 50 % skatt.

Ytterligare måste bestämt framhållas att det säkert är olämpligt att gå in för en krigskonjunkturskatt i stället för en allmän merinkomstskatt. Vittnesbördan från skatteperioden 1915—19 gå samtliga i den riktningen, att det icke går att upprätthålla en tillfredsställande distinktion mellan de merinkomster, som kunna antagas hava berott på av krig eller krigsfara föranledda förhållanden, och andra merinkomster. Man finner att även där distinktionen går att upprätthålla blir sinnet för rättvisa och jämlikhet ej tillfredsställt. Samma priser kunna ha uppnåtts vid olika tider och olika köpare, varvid merinkomsten i vissa fall beskattas, men ej i andra, på ett föga tilltalande sätt.

Slutligen måste det sägas vara en rätt allvarlig olägenhet att man aldrig i efterhand kommer att lyckas att statistiskt uppklara, vad krigskonjunkturskatten givit netto. De avdrag som direkt göras i inkomst- och förmögenhetsskatt och värnskatt kunna bokföras, men i vad mån hos juridiska personer bortbeskattad merinkomst leder till minskad utdelning och därmed till minskad beskattning av delägarna, kommer man aldrig åt.

Kanske till sist bör framhållas möjligheten att företag, som nu gå i forcerad drift, finna lämpligt att minska på arbetstakten för att mindre av den kalkylerade vinsten skall bliva beskattningsbar merinkomst enligt författningen. Detta kan betyda en omedelbar ökning av arbetslösheten i landet.

Om begränsningen av beskattningen till endast rörelse och därmed sammanhängande kunna delade meningar råda. Åtskillig ond blod har väckts av merförtjänster genom dubbelanställning i olika kristidskommissioner. Även sådan merinkomst hade kanske bort tagas i betraktande, liksom åtskilligt annat av liknande natur.

Med stöd av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts prop. nr 2 om krigskonjunkturskatt.

Stockholm den 13 augusti 1940.

T. V. Lundell.
